

TEACHING THE READING OF ACADEMIC HEBREW TO NON-NATIVE READERS: GOALS, CHALLENGES AND SOLUTIONS (H)

Nitsa Krohn
Jewish Theological Seminary

עתידו של מחקר מדעי היהדות באוניברסיטאות מחוץ לישראל תלוי, במידה רבה, בידיעת העברית – ביכולתם של תלמידי מחקר וחוקרים לקרוא את הספרות המדעית בתחומם המתפרסמת בעברית. המחלקות למדעי היהדות באוניברסיטאות בחו"ל הערות לצורך זה דורשות מתלמידי דוקטורט לעמוד בבחינת תרגום של טקסט אקדמי בעברית, בדומה לנדרש לגבי קריאת גרמנית או יוונית. כמה מחלקות לעברית מציעות שיעור בקריאת טקסטים אקדמאיים במדעי היהדות ואף המרכז להוראת תרבות ישראל באוניברסיטאות בעולם שבאוניברסיטה העברית יוזם זו השנה השנייה סדנה לקריאת טקסטים אקדמיים המיועדת לחוקרים ותלמידי מחקר במדעי היהדות. אפשר לשאול, מדוע זקוקים תלמידים, שלמדו עברית כבר חמישה או שישה סמסטרים או יותר והמוגדרים מבחינת יכולתם הלשונית כמתקדמים, לשיעור בקריאה אקדמית? ואם אמנם זקוקים הם לכך, מה יהיו תוכנו וייחודו של קורס כזה? בהרצאתי אענה על שתי השאלות הללו, בהתבסס על הניסיון בהוראת שיעור כזה במשך כמה שנים רצופות במוסדי, בית המדרש לרבנים של אמריקה.

הניסיון מלמד, כי לא זו בלבד שקריאתו של הקורא הלא-ילידי עשויה להיות בלתי מדוייקת – ובקריאת חומרים מדעיים, הדיוק חשוב – אלא לעיתים היא אף מהפכת ומשנה את כוונת הכותב. שלא כקורא הילידי המשכיל, שלרשותו עומד (כמעט במלואו) אוצר המילים של השפה ואשר הפנים את דקדוקה במלואו, סובל הקורא הלא-ילידי בבואו לקרוא טקסט מדעי מקורי (טקסט שלא עבר תהליך של שכתוב מפשט) משתי מגבלות. האחת, אוצר מילים מצומצם יחסית, ניתן להתגבר עליה באמצעות שימוש מושכל במילון ורכישת אוצר המילים המיוחד לאותו תחום ידע. המגבלה השנייה, כפי שאדגים מניתוח לשוני של תרגומי תלמידים, נוגעת לידע הדקדוקי: מחד, גירעונות מסוימים בידע זה, ומאידך, קושי אסטרטגי, כיצד לרתום אותו ידע דקדוקי שכבר נרכש במהלך לימודי השפה לפתרון בעיות בהבנת הנקרא של טקסט אקדמי, הנגרמות, למשל, על ידי אורך המשפטים ומורכבותם, סדר המילים הגמיש של המשפט העברי, האופי הסינתטי של השפה ומציאותם של הומוגרפים והומונימים.

כדי לסייע בידי תלמידי להתגבר על מכשלה זו, חיברתי את 'דקדוק הקריאה', ספר לימוד לשיעור בהוראת קריאה אקדמית. הספר, שעל תוכנו, דרכו המתודית וצידוקה התיאורטי אעמוד בקצרה בהרצאתי, נועד להעמיד לרשות הקורא הלא-ילידי במפורש, באמצעות כללים, דוגמאות אותנטיות ותרגילי הבנה, את הידע המורפולוגי, התחבירי, הלקסיקלי והאסטרטגי שהקורא הילידי מביא עימו באופן אינטואיטיבי למשימת הקריאה.